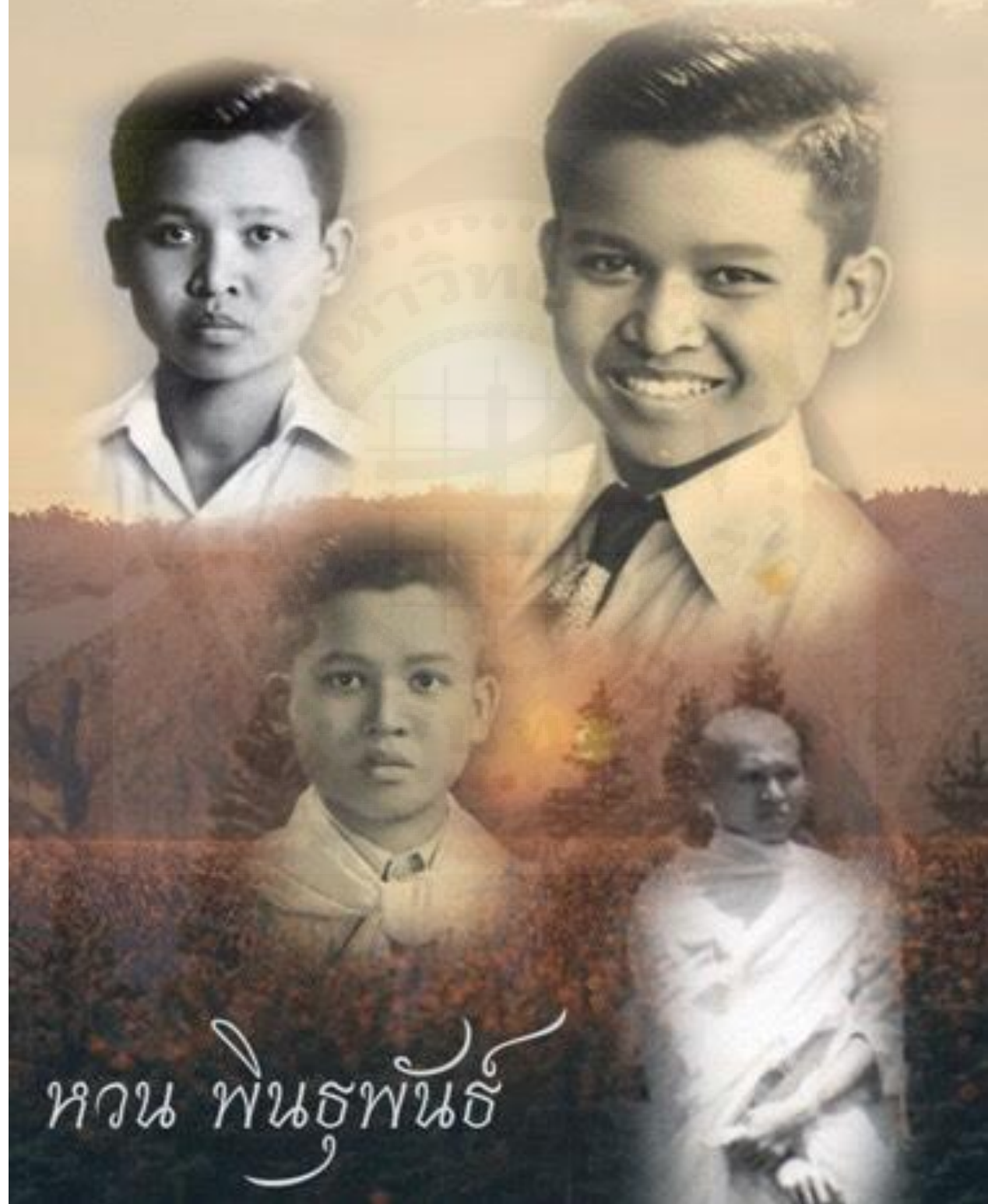

ชีวิตในวัยเด็กของผม

หวน พันธุ์พันธ์

คำปรารภ

เมื่อปี ๒๕๕๔ ผมได้เขียนเรื่อง “ชีวิตในวัยเด็กของผม” แล้วนำมาพิมพ์เป็น ส.ค.ส. ส่งให้ครูอาจารย์ ญาติมิตร ลูกศิษย์ และเพื่อนพ้องน้องพี่ ทั้งได้ส่งทางอีเมลล์ให้อีกหลายคน ได้อ่านอีกด้วย หลายคนตอบกลับมาว่าอ่านได้เพลิดเพลินและน่าสนใจ ปลายปี ๒๕๕๔ หลายคนประสพภัยน้ำท่วม ผมจึงอยากให้ผู้ที่เคยอ่านแล้วได้อ่านซ้ำ จึงนำมาพิมพ์ส่งเป็น ส.ค.ส. ๒๕๕๕ อีกครั้ง เพราะในเรื่อง “ชีวิตในวัยเด็กของผม” น้ำท่วมเป็นเรื่องธรรมดาที่ผมประสบทุกปี น้ำท่วมใต้ถุนบ้านก็ไม่เคียดร้อน มีเรือให้ใช้ในการเดินทางไปไหนมาไหนได้สะดวกสบาย

ต่อมาผมได้แก้ไขเพิ่มเติมเรื่อง “ชีวิตในวัยเด็กของผม” อีกครั้งวันละเล็กละน้อย โดยเฉพาะอย่างยิ่งได้เขียนเพิ่มเติมเนื้อหาเมื่อเป็นนักเรียนประจำที่โรงเรียนฝึกหัดครู พระนครศรีอยุธยา และได้หาภาพมาลงประกอบด้วย ทำให้ได้เห็นภาพชีวิตในวัยเด็กของผมเป็นรูปธรรมขึ้น แล้วนำมาพิมพ์เป็น ส.ค.ส. ๒๕๖๒ ฉบับที่อยู่ในมือท่านผู้อ่านขณะนี้

ผมยังมีเรื่องที่ผมจำได้อีกมากพอสมควรที่อยากจะเขียนเล่าให้ฟังอีก จะเขียนต่ออีกวันละเล็กละน้อยไปเรื่อย ๆ และอีกส่วนหนึ่งซึ่งผมได้เขียนเรื่อง “เพาะช่างเมื่อปี พ.ศ. ๒๔๘๖-๒๕๐๑” นับว่าเป็นการเล่าชีวิตในวัยเด็กของผมช่วงหนึ่งเช่นกัน ถ้ามีโอกาสก็จะนำจัดพิมพ์รวมในเรื่อง “ชีวิตในวัยเด็กของผม” นี้ อาจจะจัดพิมพ์เป็นรูปเล่มที่หนากว่าเล่มนี้

หวน พันธุ์พันธ์

๗ มกราคม ๒๕๖๒

29/212 เมืองทองธานี ถนนแจ้งวัฒนะ อ.ปากเกร็ด จ.นนทบุรี 11120

โทร. 0-2503-2668 – 9, 08-6539-9745

E-mail Address : huan@swu.ac.th, huanphinthuphan@hotmail.com

Website : <http://facstaff.swu.ac.th/huan/>

https://www.facebook.com/huanphinthuphan?ref=tn_tnmn

ชีวิตในวัยเด็กของผม

ผมเกิดที่บ้านเลขที่ ๓๐ หมู่ ๔ ตำบลอินทประมูล อำเภอโพธิ์ทอง จังหวัดอ่างทอง บ้านอยู่ริมแม่น้ำน้อย ตรงข้ามที่ว่าการอำเภอโพธิ์ทอง พอเริ่มจำความได้ก็พบว่าครอบครัวของผม มี ตา (พ่อใหญ่) ชื่อ เต่า อนุสุวรรณ เคยเป็นผู้ใหญ่บ้าน ยาย (แม่ใหญ่) ชื่อ จ่าง อนุสุวรรณ พ่อชื่อ ฝอย แม่ชื่อ บุญเรือน มีพี่ชาย ๓ คน ชื่อ จอน จำรัส หอม (สุพจน์) มีน้องสาวยังเล็ก ๑ คนชื่อ สงวน (แจ๊ะ) ต่อมามีน้องสาวอีก ๒ คน ชื่อ เสงี่ยม สัก

ตาเต่า อนุสุวรรณ (พ่อใหญ่)

ยายจ่าง อนุสุวรรณ (แม่ใหญ่)
(นั่งถ่ายภาพที่ลานเรือน ด้านหลังเป็นครัว)

พ่อฝอย

แม่บุญเรือน

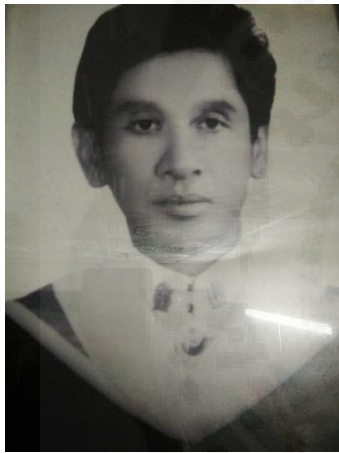
พ่อฝอย แม่บุญเรือน

พี่อน (คนกลาง)

พี่จรัส

พี่หอม (สุพจน์)

น้องสงวน (แจ๊ะ)

น้องเสงี่ยม

น้องงัด

น้องสาวทั้งสาม

บ้านที่ผมอาศัยอยู่เป็นเรือนไทยใต้ถุนสูง ๒ หลัง มีชานเรือน (ไม่มีหลังคา) เชื่อมเรือนไทยทั้ง ๒ หลัง (ในช่วงหัวค่านอนเล่น กลางชานเรือนจะเห็นดาวตกบ่อยๆ) มีครัวไฟฟ้า ทางทิศใต้ มีคอกควายข้างบ้านทางทิศใต้ หลังบ้านเป็นยุ้งข้าว ถัดออกไปเป็นคอกหมู ถัดออกไปเป็นกองฟาง หน้าบ้านมีโคกดินสำหรับปลูกพลูกินหมากของแม่ รวมทั้งปลูกมะละกอ ตะไคร้ สาระแหน่และอื่นๆไว้เก็บกินได้ตลอดปี และมีลานนวดข้าวหน้าบ้านไว้ นวดข้าวในฤดูเก็บเกี่ยวข้าว หลังจากนวดข้าวแล้วก็ปลูกอ้อย หน้าน้ำหลากน้ำท่วมใต้ถุนบ้านเป็นประจำ และเป็นที่ยอดเรือได้หลายลำทั้งเรือพายม้าเพื่อใช้บรรทุกข้าว เรือหมู เรืออีโปง เรือมาด เรือชะล่า และใช้ตกเบ็ดก็ได้ มีปลาหลายชนิดว่ายน้ำให้เห็นด้วย ถ้าเป็นหน้าแล้งใต้ถุนบ้านใช้นั่งพักผ่อน เล่นชิงช้า ทั้งใช้เป็นที่เลี้ยงเป็ดเลี้ยงไก่ได้ด้วย

บ้านเรือนไทย (ด้านหลังยังไม่เปลี่ยนแปลงมากนัก) บ้านเรือนไทย(ด้านหน้าเปลี่ยนแปลงไปมาก)

แม่น้ำน้อยหน้าบ้านในปัจจุบันเปลี่ยนแปลงไปมาก ฝั่งตรงข้ามมีกำแพงกันดินพังด้วย

บ้านที่ผมอาศัยอยู่นั้นมีปัญหาสร้างความรำคาญอย่างหนึ่ง คือมีค้างคามาอาศัยบนหลังคาบ้านทำให้มูลค้างคาวตกลงมาบนพื้นบ้าน และมีเรือติดตามร่องพื้นบ้านด้วย เวลานอนกลางคืนจะถูกกัคนบางครั้งนอนไม่หลับ อีกอย่างหนึ่งบ้านมีเรือนชานตรงกลางไม่

มีหลังคา ฤดูหนาวหนาวมากจนนอนไม่หลับ ช่วงที่กำลังนอนข้าวมีกองฟางอยู่ข้างลาน
นอนข้าว จะทำเป็นโพลงเข้าไปนอนในกองฟาง ตอนเช้าก็จุดไฟผิงไฟกันเพราะหนาวมาก
จริงๆ

ชีวิตในวัยเด็กและครอบครัวของผมเป็นชีวิตในชนบทที่เรียบง่าย ความเป็นอยู่เป็น
แบบเศรษฐกิจพอเพียงโดยแท้ ผมเริ่มจำความได้ในหลายเรื่อง เช่น เมื่ออายุ ๒ ขวบกว่า แม่
คลอดน้องสาว และอยู่ไฟในห้อง ก็นอนอยู่ข้างกองไฟที่ใช้ฟืนตลอดเวลา และตอนแม่
เป็นแม่ลูกอ่อน เวลานอนกลางคืน ผมนอนข้างแม่ข้างซ้าย น้องสาวที่คลอดใหม่นอนข้าง
แม่ข้างขวา และพี่ชาย (อายุ ๓ ขวบกว่า) นอนข้างซ้ายผม ก็นอนเรียงกันในมุ้งใหญ่ ๔ คน
มี แม่ พี่ชาย น้องสาวและผม แสดงว่าแม่ต้องดูแลลูกที่ยังเล็กถึง ๓ คน พอผมโตขึ้นมา
หน่อยก็ย้ายไปนอนกับพ่อ แล้วย้ายไปนอนกับแม่ใหญ่ (ยาย) แล้วย้ายไปนอนกับพี่ชายทั้ง
๓ คนในมุ้งเดียวกัน เมื่อผมอายุ ๘ ขวบและ ๑๐ ขวบก็ได้น้องสาวอีก ๒ คน แม่ต้องเลี้ยงลูก
รวมแล้วถึง ๗ คน

น้องสาวทั้ง ๓ คนนี้ น้องสาวคนแรก (สงวน) ผมไม่ได้มีส่วนในการเลี้ยงน้องคนนี้
เลย เพราะผมยังเป็นเด็กเล็กมากมาก ผมมีโอกาสในการเลี้ยงน้องคนที่สอง (เสงี่ยม) และ
คนที่สาม (สงัด) มากทั้งป้อนข้าวป้อนน้ำ เช็ดผ้า เช็ดอุจจาระ และอาบน้ำให้ รวมทั้งไกวเปล
ผมหัดร้องเพลงกล่อมเด็กได้หลายเพลง เพราะต้องร้องเพลงกล่อมให้น้องนอนหลับบ่อย ๆ

ปีน้ำท่วมมากคือพ.ศ. ๒๔๘๕ ผมจำความได้ว่าพ่อใหญ่ (ตา) กับพ่อต้องช่วยจัดการ
กับขุ่นข้าวเพื่อหนีน้ำท่วม และในปีนี้เป็นช่วงที่เกิดสงครามโลกครั้งที่ ๒ ก็จำความได้ว่า
คืนวันหนึ่งมีเสียงลูกระเบิดทางทิศตะวันออกเฉียงใต้ น่าจะเป็นอำเภอท่าเรือ จังหวัด
พระนครศรีอยุธยา ทุกคนตื่นขึ้นมาปรึกษาหารือกัน ลุงเข้าใจว่าระเบิดลงที่สะพานข้ามทาง
รถไฟ และในช่วงนี้พ่อได้ช่วยกันขุดหลุมหลบภัยที่หลังบ้านด้วย เพราะทางการแจ้งมาให้
ทุกบ้านขุดหลุมหลบภัยไว้ แต่ก็ไม่ได้ใช้เพราะโชคที่ไม่ถูกทิ้งระเบิด ทั้งหมดนี้ที่ผมจำ
ความได้ในช่วงอายุ ๒ ถึง ๖ ขวบ

พ่อใหญ่ (ตาเต่า อนุสุวรรณ) ป่วยหนัก เพราะหกล้มแล้วพูดไม่ชัด นอนป่วยไม่รู้สึกตัว ๒-๓ วัน เพื่อนบ้านเตรียมทำโลงศพ ผมไปต่อว่าพ่อใหญ่ยังไม่ตาย ทำไมต้องทำโลงศพก่อนด้วย แต่ก็ไม่ได้รับคำตอบ

แม่ใหญ่ (ยายจ่าง อนุสุวรรณ) เลี้ยงผมมาตั้งแต่ผมยังแบเบาะแน่นอน ผมตามแม่ใหญ่ไปทำบุญและช่วยงานที่วัดเกาะบ่อย ๆ ต่อมายายป่วยหนักทำให้ตาบอดและเดินไม่ได้ พี่ ๆ น้อง ๆ ต้องช่วยกันตักน้ำให้อาบ ช่วยจัดที่นอนและกางมุ้งให้นอน ช่วยตัดเล็บให้ เวลาทานอาหารก็ช่วยจับมือให้หยิบอาหาร แต่แม่ใหญ่ก็ช่วยทำงานได้หลายอย่าง ที่จำได้คือแกะเมล็ดมะขาม แล้วปั้นเก็บใส่โถงไว้ใส่แกงส้ม ซึ่งแม่ใหญ่ทำได้เก่งมาก แม่ใหญ่ยังเป็นทีปรึกษาให้คำแนะนำแม่บุญเรือน หลาน ๆ รวมทั้งผมให้ทำกับข้าว ทำขนมได้ด้วย และยังเล่านิทานให้หลาน ๆ ฟังมากมายหลายเรื่อง

เมื่อแม่ใหญ่ถึงแก่กรรมเมื่อปี ๒๕๐๑ ผมเพิ่งสอบไล่ที่โรงเรียนเพาะช่าง กรุงเทพฯ เสร็จได้ไม่กี่วัน ก็รีบเดินทางมางานศพ รู้สึกเสียใจมากมาก ถึงกับร้องไห้หน้าศพอยู่นาน จนแขกหรือที่ทีมงานศพคงรำคาญแน่นอน และในงานศพแม่ใหญ่ ผมได้บวชหน้าไฟให้แม่ใหญ่ด้วย

พ่อฝอย พ่อทำงานได้หลายอย่างทั้งทำนา ทำสวน ทำไร่ เลี้ยงควาย หาดปลา หากบ ทำเครื่องมือไถนา ทำเครื่องมือจับปลา และจักสาน จนกระทั่งทำไม่ได้ไหว พ่อล้มป่วยลง เพราะทำงานหนักมาทั้งชีวิต ต้องรักษาตัวที่โรงพยาบาลพระพุทธบาท สระบุรี และโรงพยาบาลกลาง กรุงเทพฯ จนกระทั่งถึงแก่กรรมที่โรงพยาบาลกลาง กรุงเทพฯ เมื่อปี พ.ศ.๒๕๐๘

แม่บุญเรือน แม่เลี้ยงลูกให้นมลูกทั้ง ๓ คน และยังทำงานได้หลายอย่าง เช่น ทำอาหาร ทำขนม ทำนา ทำสวน ทำไร่ ทำขนมขาย นำผักผลไม้ไปขายที่ตลาด ในฤดูทำนา แม่จะตื่นนอนเพื่อหุงข้าวทำกับข้าวแต่เช้ามีด แล้วหาบอาหารนำไปส่งให้พวกเรากินกันในนาซึ่งห่างจากบ้านราว ๕ ก.ม. แม่ยังไปเยี่ยมผมเมื่อผมไปเรียนที่โรงเรียนฝึกหัดครู พระนครศรีอยุธยา และโรงเรียนเพาะช่าง กรุงเทพฯ เมื่อไปรับราชการที่ลพบุรี พิษณุโลก และกรุงเทพฯ แม่ก็ไปเยี่ยมอีกหลายครั้งหลายหน แม่ทำงานหนักมาทั้งชีวิต จนกระทั่งทำงานไม่ได้ไหว และป่วยใช้รักษาตัวอยู่หลายโรงพยาบาล หลายปี จนกระทั่งถึงแก่กรรมที่บ้านเมื่อปี พ.ศ. ๒๕๒๘

ผมมีพี่ชาย ๓ คน คือ พี่จอน พี่จรัส พี่หอม (สุพจน์)

พี่จอน ได้เรียนประถมศึกษาที่โรงเรียนวัดเกาะ “โพธิ์ทองเพิ่มพิทยาภูมิ” แล้วได้ไปเรียนต่อที่โรงเรียนช่างทอผ้า จังหวัดอ่างทอง แล้วเข้ามาทำงานทอผ้าในกรุงเทพฯ ระยะเวลาหนึ่ง แล้วกลับไปเป็นอาสาสมัครสอนทอผ้าในอำเภอโพธิ์ทองระยะหนึ่ง จากนั้นได้เข้ารับราชการที่โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาอ่างมณี อำเภอโพธิ์ทอง จนเกษียณอายุราชการ

พี่จรัส ได้เรียนประถมศึกษาที่โรงเรียนวัดเกาะ “โพธิ์ทองเพิ่มพิทยาภูมิ” เรียนมัธยมศึกษาที่โรงเรียนมัธยมพองพิทยา เรียนโรงเรียนพลตำรวจที่จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เข้ารับราชการเป็นตำรวจตระเวนชายแดน ที่กิ่งอำเภอแม่ระมาศ จังหวัดตาก จนกระทั่งถึงแก่กรรมที่กิ่งอำเภอแม่ระมาศ ก่อนเกษียณอายุราชการ

พืหอม (สุพจน์) ได้เรียนประถมศึกษาที่โรงเรียนวัดเกาะ “โพธิ์ทองเพิ่มพิทยาภูมิ” เรียนชั้นมัธยมศึกษาที่โรงเรียนมัธยมผ่องพิทยา โรงเรียนวิเศษไชยชาญ "ตันติพิทยาภูมิ" เรียนประโยคครูมูล (ป.) ที่โรงเรียนฝึกหัดครูพระนครศรีอยุธยา เรียนหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต (ค.บ.) ที่วิทยาลัยครูพระนครศรีอยุธยา ได้รับราชการครู ครูใหญ่ อาจารย์ใหญ่ หลายโรงเรียนในอำเภอโพธิ์ทอง อาทิ โรงเรียนวัดยางซ้าย โรงเรียนวัดท่าสามัคคี โรงเรียนวัดท่าอิฐ โรงเรียนวัดท่าตลาด จนกระทั่งถึงแก่กรรมก่อนเกษียณอายุราชการ

ผมมีน้องสาว ๓ คน คือ น้องสงวน (แจ้) น้องเสงี่ยม น้องสงัด น้องสาวคนแรกผมไม่ได้มีส่วนในการเลี้ยงน้องเพราะผมยังเด็กมาก ผมมีโอกาสในการเลี้ยงน้องคนที่สองและคนที่สามมากทั้งป้อนข้าวป้อนน้ำ เช็ดผ้าเช็ดอุจจาระ และอาบน้ำให้ รวมทั้งไกวเปล ผมหัดร้องเพลงกล่อมเด็กได้หลายเพลง เพราะต้องร้องเพลงกล่อมให้น้องนอนหลับนี้แหละ

น้องสงวน (แจ้) ได้เรียนประถมศึกษาที่โรงเรียนวัดเกาะ “โพธิ์ทองเพิ่มพิทยาภูมิ” ช่วยพ่อ แม่ ทำนา ทำสวน ทำงานบ้านได้ทุกอย่าง ช่วยเลี้ยงลูกของผมทั้งสามคน และทำงานบ้านทุกอย่างที่บ้านผมที่จังหวัดลพบุรี เมื่อแต่งงานแล้วได้ไปอยู่กับสามีที่จังหวัดกาญจนบุรี จนกระทั่งถึงแก่กรรมที่จังหวัดกาญจนบุรี

น้องเสงี่ยม ได้เรียนประถมศึกษาที่โรงเรียนวัดเกาะ “โพธิ์ทองเพิ่มพิทยาภูมิ” เรียนมัธยมศึกษาที่โรงเรียนโพธิ์ทอง “จินดามณี” เรียนประโยคอาชีวศึกษา ที่โรงเรียนการช่างสตรี ลพบุรี เรียนหลักสูตรประโยคครูประถม (ป.ป.) ที่วิทยาลัยครูเทพสตรี ลพบุรี รับราชการที่โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษายางมณี อำเภอโพธิ์ทอง จนเกษียณอายุราชการ

น้องสงัด ได้เรียนประถมศึกษาที่โรงเรียนวัดเกาะ “โพธิ์ทองเพิ่มพิทยาภูมิ” เรียนมัธยมศึกษาที่โรงเรียนมัธยมผ่องพิทยา รับราชการที่โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษายางมณี อำเภอโพธิ์ทอง จนกระทั่งถึงแก่กรรมก่อนเกษียณอายุราชการ

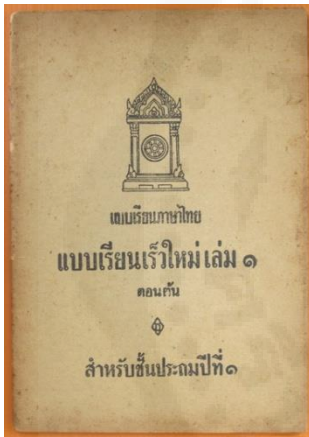
ผมเข้าเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๑ เมื่อปี พ.ศ. ๒๔๘๖ ที่โรงเรียนวัดเกาะ “โพธิ์ทอง
เพิ่มพิทยาคม” เป็นอาคารสร้างด้วยไม้ทั้งหลัง ใต้ถุนสูง อยู่ทางทิศตะวันตกของวัดเกาะ มี
ครูทรง วสุพันธ์ เป็นครูใหญ่ ครูгимท้อ (กมลดา) เอี่ยมเอก เป็นครูประจำชั้นประถมศึกษาปี
ที่ ๑ ผลการเรียนต่ำ เพราะอ่าน “หนังสือแบบเรียนเร็วใหม่” ไม่ค่อยออก คิดเลขคณิตไม่
ค่อยได้ พอขึ้นชั้นประถมศึกษาปีที่ ๒ มีครูทรง วสุพันธ์ และครูเสี่ยม ม่วงศรีจันทร์ เป็น
ครูประจำชั้น ผลการเรียนดีขึ้น อ่านออกเขียนได้ โดยเฉพาะหนังสืออ่าน เรื่อง “นก
กางเขน” คิดเลขคณิตคล่องขึ้น เข้าใจในเรื่องที่เรียนดีขึ้น ทั้งยังสอบได้ที่ ๑ ด้วย ชั้น
ประถมศึกษาปีที่ ๓ มีครูอนก ชงกรานต์ทอง เป็นครูประจำชั้น หนังสือที่บังคับให้อ่านคือ
“แมวีสาวาท” และชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔ มีครูสวัสดิ์ บุญยัง และ ครูบุญช่วย สมบุญ เป็น
ครูประจำชั้น หนังสือที่บังคับให้อ่านคือ ลังข์ทองตอนตีกลี วิชาที่เรียนตั้งแต่ชั้นประถมปี
ที่ ๑ - ๔ มี อ่านไทย อ่านเอาเรื่อง เขียนไทย คัดไทย เรียงความ เลขคณิต เลขคณิตคิดในใจ
หน้าที่พลเมืองและศีลธรรม ขับร้อง วาดเขียน การฝีมือ การทำสวนครัว (ครูให้ปลูกผัก
หลังโรงเรียน) ในช่วงที่ผมเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๒ - ๔ ผมสอบได้ที่ ๑ ตลอด

อาคารเรียนโรงเรียนวัดเกาะ “โพธิ์ทองเพิ่มพิทยาคม” อยู่ด้านหลังพระพุทธรูป

ครูเสี่ยม ม่วงศรีจันทร์

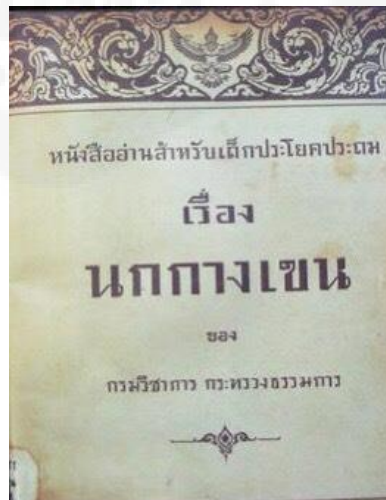
แบบเรียนเรีวใหม่ เล่ม ๑ ตอนต้น

ภายในเล่มแบบเรียนเรีวใหม่

แบบเรียนเรีวใหม่ เล่ม ๑ ตอนกลาง หนังสืออ่าน เรื่อง “นกกาขงเชน”

ครูให้ท่องอาขยาน และท่องสูตรคูณก่อนเลิกเรียนเป็นประจำ และมีหนังสืออ่านประกอบด้วย เท่าที่จำได้ เช่น นิทานอีสป นิทานสุภาษิต สมบัติของผู้ดี ดอกสร้อยสุภาษิต ถูกลัทธิต่างๆ เป็นต้น

โรงเรียนไม่มีห้องสมุด ผมชอบอ่านหนังสือมาก ที่บ้านมีหนังสือของพี่ชายและหนังสือเก่าในลิ้นชัก ผมค้นมาอ่านหมดทุกเล่ม ที่จำได้เล่มหนึ่งคือหนังสือนายเถื่อนเป็นนายเมือง ผมใช้สมุดที่ใช้แล้วของพี่ชาย ซึ่งมีที่ว่างเหลืออยู่บ้างมาใช้ในการทำแบบฝึกหัดต่างๆ

โรงเรียนจะปิดเรียนในฤดูร้อน ฤดูไถนา ฤดูเกี่ยวข้าว เพราะส่วนใหญ่พ่อแม่ผู้ปกครองเด็กทำนากันเป็นส่วนใหญ่ ทำให้ผมได้มีโอกาสได้ฝึกไถนา ฝึกเกี่ยวข้าวจนทำได้ดีพอสมควรตั้งแต่เรียนชั้นประถมศึกษา ตอนพักจากไถนาผมหัดอ่านภาษาอังกฤษจากกระป๋องบุหรี่ยี่ห้อของพ่อในทุ่งนา เพื่อเตรียมตัวเข้าเรียนมัธยมศึกษาปีที่ ๑

เมื่อผมเรียนสำเร็จชั้นประถมปีที่ ๔ แล้ว ได้สมัครเข้าเรียนต่อชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑ เมื่อปี พ.ศ.๒๔๕๐ ที่โรงเรียนผ่องพิทยา (เป็นโรงเรียนเอกชน) โดยใช้ศาลาการเปรียญของวัดเกาะเป็นที่เรียน เรียนถึงมัธยมศึกษาปีที่ ๑

ครูที่สอนในชั้นมัธยมศึกษา เท่าที่ผมจำได้มี **ขุนพิลธิฐ์วรเวทย์** และ **ครูสุเทพ ผ่องศรี** เป็นครูใหญ่

ขุนพิลธิฐ์วรเวทย์

ครูที่สอนมีครูโซ พลายงาม สอน ม.๑ ครูบุญช่วย กิมประพันธ์ สอน ม.๒ ครูสุเทพ ผ่องศรี สอนภาษาอังกฤษ และมีครูที่สอนบางวิชาอื่นอีกหลายท่าน เช่น ครูปลั่ง เตมลาภ สอนเลขคณิต และเรขาคณิต ครูจำเรียง ช่างบรรจง ครูประสิทธิ์ สุขเหลือ ครูสุวิทย์ รอดฤดี ครูทิพย์ ครูประยงค์ ครูชโล ส่วนมากเป็นครูที่สำเร็จมัธยมศึกษาปีที่ ๖ มาสอน และสอน ได้ดีมาก และมีสอนพิเศษให้ตอนค่ำด้วย วิชาที่เรียน มี อ่านไทย อ่านเอาเรื่อง เขียนไทย คัด ไทย เรียงความ ไวยากรณ์ไทย เลขคณิต เลขคณิตคิดในใจ เรขาคณิต อ่านอังกฤษ เขียน อังกฤษ คัดอังกฤษ ไวยากรณ์อังกฤษ หน้าที่พลเมืองและศีลธรรม ภูมิศาสตร์และ ประวัติศาสตร์ วิทยาศาสตร์ วาดเขียน ผมเรียนวิชาต่างๆได้เข้าใจเรื่องที่ยากดีพอสมควร ทำให้สอบไล่ได้ที่ ๑ บ่อยๆ สำหรับหนังสือบังคับที่เรียนในชั้น ม.๑ คือ สังข์ทอง ตอน เลือกู่ม.๒ คือ รามเกียรติ์ ตอนกุมภกรรณ และ ม.๓ คือ พระอภัยมณี ตอนกำเนิดสุคนธ์ ซึ่งปัจจุบันได้เปลี่ยนไปแล้ว

ตอนผมเรียนชั้นมัธยมศึกษาที่โรงเรียนมัธยมผ่องพิทยานันท์ ครูสุเทพ ผ่องศรีได้จัด กิจกรรมพาลูกเสือเดินทางไกลไปจังหวัดลพบุรี โดยพักแรมกลางทางที่ศาลาการเปรียญ วัดบ่อเงิน อำเภอเมืองลพบุรี รุ่งเช้าเดินทางต่อไปจังหวัดลพบุรีพักที่ศาลาการเปรียญวัดเชิงท่า ใต้นั่งรถยนต์ไปเที่ยวชมเขาพระงาม พระพุทธบาทสระบุรี พระนารายณ์ราชนิเวศน์ ศาลพระกาฬและพระปรางค์สามยอดด้วย

ผมจะพับเสื้อกางเกงที่ซักแล้วนำไปวางไว้ใต้ที่นอนเพื่อให้เรียบ ใช้แต่งตัวไป โรงเรียน เพราะที่บ้านยังไม่มีเตารีดใช้

ตอนพักกลางวันก็กลับมาทานอาหารกลางวันที่บ้าน เพราะโรงเรียนอยู่ใกล้บ้าน ทางโรงเรียนอนุญาตให้นักเรียนกลับไปทานอาหารกลางวันที่บ้านได้ นอกจากในฤดูน้ำหลากก็นำอาหารใส่ปิ่นโตไปทานกลางวัน มีพ่อใหญ่ (ตา) หรือ พ่อ แม่ พายเรือไปส่งตอน เช้า และไปรับตอนเย็น

ตอนเรียนชั้นประถมศึกษา วันหนึ่งทางการจัดนิควัดขึ้นให้นักเรียน ผมวิ่งหนีและร้องไห้ไม่ยอมให้ฉีดยา เดือดร้อนครูต้องปลอมโยนให้ยอมฉีดยา ทำให้ผมกลัวฉีดยาตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา

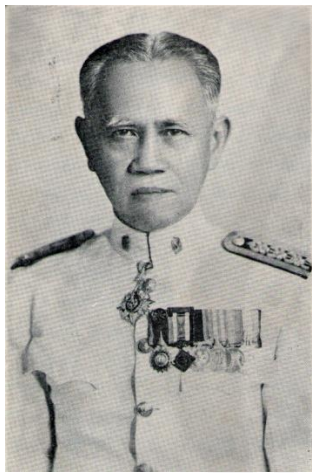
ผมใช้จุดตะเกียงเพื่ออ่านหนังสือหรือทำการบ้านตอนกลางคืน ตอนเช้ามีดแม่จะปลุกผมให้ตื่นขึ้นมาอ่านหนังสือบ่อย ๆ ในสมัยนั้นยังไม่มีไฟฟ้าใช้จึงใช้จุดตะเกียง ไม่มีวิทยุฟัง ไม่มีโทรทัศน์ให้ดู

เมื่อผมเรียนสำเร็จชั้นมัธยมปีที่ ๓ (ม.๓ ปัจจุบันคือ ม.๑) ทางแผนกศึกษาธิการจังหวัดอ่างทองประกาศรับสมัครนักเรียนที่สำเร็จ ม.๓ ไปเรียนต่อครู ว. (ประโยคครูประกาศนียบัตรจังหวัด) ที่โรงเรียนฝึกหัดครูพระนครศรีอยุธยา ผมได้ไปสมัครและได้รับการคัดเลือกไปเรียนต่อ ๒ ปี สำเร็จแล้วเรียนต่อครู ป. (ประโยคครูมูล) อีก ๑ ปี

ผมเริ่มใช้แปรงสีฟันและยาสีฟันเป็นเพราะเคยแต่ใช้นิ้วมือถูฟัน ใช้ช้อนส้อมเป็นในการรับประทานอาหารเพราะเคยแต่ใช้มือเปิบข้าว เนื่องจากเป็นโรงเรียนกินนอนหรือโรงเรียนประจำทางโรงเรียนแจ้งให้ทราบก่อนเข้ารายงานตัวว่าต้องเตรียมแปรงสีฟันยาสีฟันและช้อนส้อมไปด้วย ถึงแม้ได้ชื่อว่าเป็น “โรงเรียนกินนอน” มิใช่ทำให้ “กิน” กับ “นอน” ทางโรงเรียนเรียนให้ทำแปลงผัก ขนฟืนจากทำน้ามาโรงครัว (สมัยนั้นใช้ฟืนหุงข้าวทำกับข้าวเลี้ยงนักเรียน) หวดหญ้าในสนามหญ้า (ยังไม่มีเครื่องตัดหญ้า) และต้องทำหน้าที่เวรอย่างหนึ่งคือเบิกเงินจากครูใหญ่ตอนเช้ามีดไปจ่ายตลาดกับครูทองเจือ **บูรณปัทมะ** ทำหน้าที่จ่ายเงินและจดรายการจ่ายเงินมาทำบัญชีส่งครูใหญ่

ผมเข้าเรียนในโรงเรียนฝึกหัดครูพระนครศรีอยุธยาเมื่อปี พ.ศ. ๒๔๕๓ ซึ่งเป็นโรงเรียนประจำ มีอาจารย์ชัชวาทน์ ยุคดิรัตน์เป็นครูใหญ่ มีอาจารย์สุรพล แยมศรีเป็นผู้ช่วยครูใหญ่ มีครูทั้งหมด ๑๓ ท่าน คือ ครูสนิท ไชยรัตน์ ครูบุญมาก ธาระเกษตริน ครูสมัย ทิพย์ธารา ครูชวลิต บุญยะฤทธิ ครูนิกร นนทวงษ์ ครูอุระ แก้วไชโย ครูเชวง แก้วไชโย ครูเสริม ป้อมรุ่ง ครูประชุมพล พานิชเจริญ ครูอุตม กระแสร์ฉัตร ครูจำนงค์ เพ็ญศิริกุล

หมอประจวบ ทองเกิด ครูทวี สุันทา และครูทองเจือ บุรณปัทมะ วิชาที่เรียนมีวิชาครู เลข คณิต เขียนไทย แต่งไทย ย่อไทย อ่านไทย คัดไทย อ่านอังกฤษ ไวยากรณ์อังกฤษ แปล อังกฤษ เขียนอังกฤษ คัดอังกฤษ หน้าที่พลเมืองและศีลธรรม ภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ การฝีมือ วาดเขียน ภาพกระดานดำ และเกษตร เมื่อเรียนต่อชั้นฝึกหัดครูมูล (ป). ได้เรียน วิชาหลักการศึกษา หลักการสอน จิตวิทยา วิธีสอนคณิตศาสตร์ วิธีสอนวิทยาศาสตร์ วิธี สอนประวัติศาสตร์-ภูมิศาสตร์ วิธีสอนสุขศึกษา วิธีสอนภาษาไทย หลักสูตรชั้น ประถมศึกษา เป็นต้น

อาจารย์ชัยวัฒน์ ยุกศิริตน

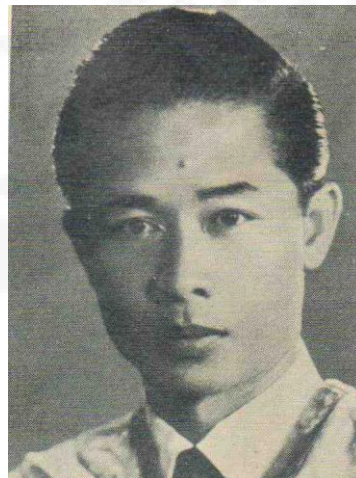
ครูสนิท ไชยรัตน์

ครูสมัย ทิพย์ธารา

ครูบุญมาก สาระเกษตริน

ครูนิกร นนทวงษ์

โรงเรียนฝึกหัดครูพระนครศรีอยุธยา มีอาคารเรียน ๒ ชั้น ๑ หลัง เรือนนอน ๓ หลัง
โรงอาหาร ๑ หลัง โรงครัว ๑ หลัง

อาคารเรียน ๒ ชั้น ด้านหน้า ด้านหลัง และด้านข้าง

กิจกรรมที่ทำในแต่ละวัน ตื่นนอนราว ๕.๓๐ น. เมื่อทำธุระส่วนตัวแล้ว ครูเสริม
ป้อมรุ่ง ให้ทำกายบริหาร จากนั้นก็ช่วยกันหอดหญ้าที่สนามหน้าโรงเรียน แล้วไปอาบน้ำ
ที่คลองเมือง ถ้าคลองเมืองน้ำแห้ง (เพราะมีน้ำขึ้นน้ำลง) ก็เดินไปอาบน้ำที่ริมแม่น้ำ
เจ้าพระยา (ใต้ตลาดหัวแหลม) สมัยนั้นยังไม่มีน้ำประปาใช้ คนงานต้องหบน้ำมาใส่โอ่ง
ไว้สำหรับดื่มกินและทำอาหาร เวลา ๗.๓๐ น.ทานอาหารเช้าที่โรงอาหาร เป็นข้าวต้ม
กับข้าว มี ถั่วลิสงคั่ว ไข่เจียว ผัดผักกาด ปลาทุกเค็ม เต้าหู้ยี้ ฯลฯ บางวันเป็นข้าวต้มเครื่อง
เวลา ๘.๓๐ น.เข้าแถวเคารพธงชาติแล้วครูใหญ่อบรมทุกวันก่อนเข้าห้องเรียน เช่น ให้ขยัน
ประหยัด จากนั้นเข้าห้องเรียน เวลา ๑๑.๓๐ น. พักรับประทานอาหารกลางวัน ตอนบ่าย
เวลา ๑๓.๐๐ น.เข้าห้องเรียน เลิกเรียนเวลา ๑๕.๐๐ น. ลงทำแปลงผักแล้วไปอาบน้ำ เวลา
๑๗.๐๐ น. รับประทานอาหารเย็น เวลา ๑๙.๐๐ น.เข้าห้องเรียนตามลำพัง เช่น ทำการบ้าน
ทบทวนวิชาที่เรียน เวลา ๒๑.๐๐ น.เข้านอน

เมื่อผมเรียนชั้น ว.๑ ต้องออกฝึกสอนที่โรงเรียนเกียรติกุล วัดตึก เป็นเวลา ๑ เดือน
ผมกับสมพงษ์ อัจฉกรสอนชั้น ป.๒ วิชาที่ผมสอนคือ สุขศึกษา หน้าที่พลเมือง ศิลธรรม
ธรรมชาติดึกษา การฝีมือ การงาน (การทำสวน) ตอนเรียนชั้น ว.๒ ออกฝึกสอนที่โรงเรียน
วัดกษัตราธิราช ผมกับบุญชู เอ็มอิม สอนชั้น ป.๒ ผมสอนอ่านไทย ทางโรงเรียนจ่ายเบี้ย

เลี้ยงให้อาติศย์ละ ๖.๐๐ บาทบ้าง ๗.๒๐ บาทบ้าง ๘.๔๐ บาทบ้าง ซึ่งกัวยเต็ยวเรือชามละ ๕๐ สตางค์ ค่าเรือจ้างไปกลับ ๕๐ สตางค์ ตอนเรียนครู ป.ออกฝึกสอนที่โรงเรียนวัดพนมยงค์ ๑ เดือน จำไม่ได้ว่าเพื่อนที่สอนชั้นเดียวกันชื่ออะไร

ฝึกสอนที่โรงเรียนวัดคันทรธาธิราช

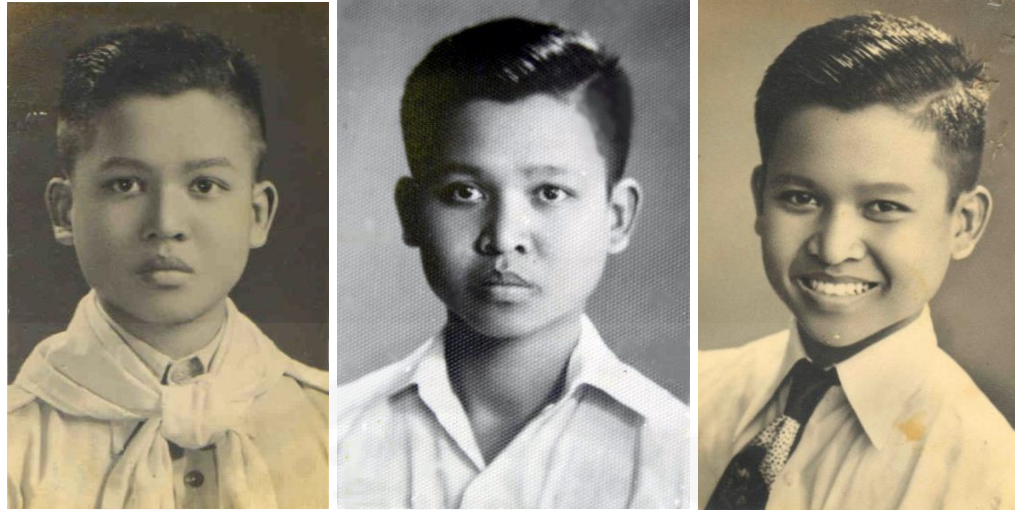

ฝึกสอนที่โรงเรียนวัดพนมยงค์

วันที่ไปรายงานตัว ลุงม้วน อนุสุวรรณไปส่งสัมฤทธิ์ อนุสุวรรณกับผม โดยเดินทำออกจากบ้านแต่เช้ามีคไปลงเรือโดยสารที่หน้าตลาดตัวจังหวัดอ่างทอง ไปยังจังหวัดพระนครศรีอยุธยา (ค่าเรือ ๑ บาท) เมื่อไปถึงตลาดหัวแหลม แวะทานอาหารกลางวัน ลุงส่งกัวยเต็ยวเส้นใหญ่ราดหน้ามาให้ทานเป็นครั้งแรกที่ได้ทาน แล้วแวะซื้ออุปกรณ์การเรียนและเครื่องใช้ต่างๆที่ทางโรงเรียนกำหนดให้ โดยลุงม้วนเมตตาจ่ายเงินให้ก่อน เช่น สมุดปกแข็งครึ่ง โหล ๑๓.๕๐ บาท สมุดปกอ่อน ๑ โหลครึ่ง ๘ บาท ซ้อนส้อม ๓ บาท แปรงสีฟัน ๑.๕๐ บาท ยาสีฟัน ๑ บาท รองเท้า ๑๒ บาท ถุงเท้า ๖ บาท (เป็นครั้งแรกที่ใช้ ซ้อนส้อม แปรงสีฟันและรองเท้า) ขันตักน้ำ ๑ บาท สะบู่ ๕๐ สตางค์ เสื้อ ๑๐ บาท ผ้าเช็ดตัว ๘ บาท มีด ๑๐ บาท (ใช้หวดหญ้า) จอบ ๖.๖๕ บาท (ใช้ทำแปลงเกษตร) กรรไกร ๒ บาท (ใช้ทำการฝีมือ) กระตัง ๖ บาท กุญแจ ๖ บาท เตารีด ๑๐ บาท ตัดผม ๑.๕๐ บาท

ทางโรงเรียนไม่ให้นักเรียนเก็บเงินที่ได้รับจากทางบ้านไว้ใช้จ่าย ต้องนำไปฝากครูใหญ่ไว้ทุกคน เมื่อจะใช้ซื้อสิ่งของก็ไปเบิกมาซื้อได้

ปี พ.ศ. ๒๔๘๕ ผมเรียนต่อหลักสูตรประโยคครูมูล (ป.) อีก ๑ ปี หมอประจวบ ทองเกิดให้ผมดูแลห้องพยาบาล โดยพักนอนในห้องพยาบาล มีหน้าที่จ่ายยาประจำบ้านให้เพื่อนนักเรียนที่เจ็บป่วยเล็กน้อย เช่น ปวดหัว ปวดท้อง ท้องเสีย ของมีคมบาด เป็นต้น

งานที่ผมทำในวัยเด็ก

ผมเริ่มช่วยพ่อแม่ทำงานบ้านได้หลากหลายในวัยเด็ก เช่น ช่วยตัดไฟเพื่อหุงข้าว โดยใช้ฟัน (ไม่มีหม้อหุงข้าวไฟฟ้า) ซาวข้าว หุงข้าว ดองข้าว ช่วยแม่ต้มน้ำพริก ทำกับข้าว ช่วย चुคมะพร้าวโดยใช้กระต่าย चुคมะพร้าว ช่วยโม่แป้งทำขนม ช่วยกวาดบ้านถูบ้าน ฯลฯ

ส่วนงานบ้านอื่นๆก็ทำได้หลากหลาย เช่น ตักน้ำใส่โอ่งเพื่อใช้ดื่มกิน โดยใช้สารส้มแกว่งในน้ำก่อนเพราะน้ำในแม่น้ำขุ่นมาก นอกจากนั้นก็ใช้ล้างถ้วยชาม ให้แม่ใหญ่ (ยาย) ใช้อาบน้ำ เพราะท่านตาบอด ลงไปอาบน้ำที่แม่น้ำหน้าบ้านไม่ได้ ส่วนคนอื่นก็อาบน้ำในแม่น้ำเป็นประจำอยู่แล้ว เวลาซักผ้าก็ไปซักผ้าที่สะพานริมตลิ่งหรือที่แพข้างบ้าน การซักผ้าก็ใช้สบู่กรด ถ้าเป็นฤดูน้ำหลากต้องพายเรือออกไปตักน้ำหน้าบ้าน เพราะได้ฤดูบ้านมีน้ำท่วมก็จริงคงเป็นน้ำไม่สะอาด เพราะแต่ละบ้านก็ทิ้งสิ่งโสโครกรวมทั้งถ่ายปัสสาวะอุจจาระลงใต้ถุนบ้านกันทุกบ้าน สมัยนั้นน้อยบ้านที่มีส้วมซึม ถึงมีก็ถูกน้ำท่วม

ผ่าฟัน เพราะในช่วงนั้นใช้ฟันหุงข้าวกันทุกบ้าน วิธีการคือโค่นต้นมะม่วงหรือต้นมะขามเทศหรือต้นไม้อื่นๆ แล้วนำมาเลื่อยเป็นท่อนๆ แล้วใช้ขวานผ่าเป็นชิ้นเล็กๆ แล้วนำไปตากแดด เมื่อแห้งแล้วก็จัดเรียงไว้ใต้ถุนบ้าน ถึงเวลาหุงข้าวทำกับข้าวก็ขนฟันไปกองไว้ข้างเตาไฟ เวลาตัดไฟใช้มูลฝอยเป็นเชื้อไฟ คีจั้นมาหน้อยก็ใช้ซี่ได้เป็นเชื้อไฟ

เลี้ยงหมู เอาอาหารให้หมู อาหารหมูคือผักบุงที่ไปเก็บในทุ่งนาหลังบ้าน นำมาหั่นเป็นชิ้นเล็กๆ หรือหยวกกล้วยหั่นบางๆแล้วใส่ครกตำ นำไปผสมกับปลายข้าวต้มและรำข้าว สำหรับปลายข้าวและรำข้าวก็ทำได้เอง โดยได้มาจากนำข้าวเปลือกไปสีเพื่อหุงข้าวกินในบ้าน สีแล้วนำไปตำก็จะได้ข้าวซ้อมมือมาหุงกิน และได้รำข้าวกับปลายข้าวมาเลี้ยงหมู

เลี้ยงเป็ด โดยงมหอยโข่งมาหุงแล้วเลือกเนื้อหอยโข่งมาสับ หรือไม่ก็นำปลาตัวเล็กๆ ที่ได้จากชะนางจากการพายช้อนมาสับให้เป็ดกิน และเป็ดจะหากินเองได้ส่วนหนึ่งด้วย ตอนเช้าก็มีไข่เป็ดให้เก็บมากินมาขายได้ทุกวัน

เลี้ยงไก่ โดยให้ข้าวเปลือก ปลายข้าวเป็นบางครั้ง มันจะหากินเองได้ส่วนหนึ่ง มีไข่ให้เก็บมากินมาขายเช่นกัน และยังขายตัวไก่เป็นๆได้ด้วย เวลาไก่ตายเองก็นำมากินได้ ผมถอนขนไก่ได้ ทำไก่เพื่อให้แม่นำไปต้มแกงได้ แต่ยังไม่เคยเชือดไก่เป็นๆนะครับ

พ่อหัดไถนาให้ผม โดยให้ผมถือคันไถและพ่อก็ช่วยถือด้วย เมื่อคล่องแล้วก็ให้ไถเองได้ นาที่อยู่ใกล้บ้านก็ออกจากบ้านแต่เช้ามีด พ่อ พี่ชายและผมชี้ควายคนละตัว ให้ควายช่วยลากเลื่อนที่บรรทุกคันไถ แยกและข้าวเปลือกที่จะนำไปหว่าน บางวันมีดมากไฟฉายก็ไม่มี พ่อสามารถนำไปถึงที่นาได้ ทั้งๆที่ผมมองไม่เห็นหนทางเลย ถ้านาที่อยู่ไกลราว ๔ กิโลเมตร (ที่ตำบลโคกพุทธา) ไม่สะดวกที่ให้ควายข้ามแม่น้ำน้อยหน้าบ้าน ต้องไปขอสร้างโรงนาที่บริเวณบ้านคนที่รู้จักกัน มีพ่อ พี่ชาย น้องสาวและผมไปนอนพักอาศัยอยู่ที่โรงนานั้นโดยนอนเรียงกันได้ ๔ คน ตอนเช้าแม่หอบข้าวปลาอาหารไปให้กินมือเช้าและมือกลางวัน ส่วนมือเย็นน้องสาวจะหุงหากินกันเอง ส่วนแม่จะกลับบ้านเพื่อดูแลยายและน้องเล็ก ๆ อีก ๒ คน

มีครั้งหนึ่งตอนกลางคืนฝนตกพริ้ว ๆ มีขโมยลักพาควายไป ๑ ตัว เพื่อนบ้านช่วยกัน
ออกตามหา ไปพบควายถูกผูกไว้ที่ตำบลองครักษ์ จำไม่ได้ว่าต้องไถ่คืนมาหรืออย่างไร
ตั้งแต่คืนนั้นเป็นต้นมาเวลากลางคืนผมมักจะแวงอยู่เรื่อย ๆ เกรงว่าขโมยจะมาลักควายอีก
บางปีพ่อทำนาดำ เนื่องจากเพื่อนบ้านไม่สะดวกที่จะทำเอง พ่อจึงขอไปทำ พ่อได้
ฝึกดำนาให้ผมได้ทำเป็นอีกอย่างหนึ่งด้วย

ดำนาแบบนี้

ตักน้ำรดผัก โดยใช้คานหาน้ำจากแม่น้ำหน้าบ้านเพื่อรดผักที่ปลูกไว้หน้าบ้าน
เช่น ผักกาด ผักคะน้า พริก มะเขือ ตะไคร้ ถั่วฝักยาว และอ้อย เป็นต้น

ผมใส่บาตรตอนเช้าเป็นประจำที่หน้าบ้าน ถ้าเป็นฤดูน้ำหลากก็ไปใส่บาตรที่แพข้าง
บ้าน โดยมีพระภิกษุมามากินอาหารทางเรือ

พี่จำลอง อนุสุวรรณ (บุตรชายของลุงม้วน) ชวนไปอยู่วัดเกาะกับหลวงตาอิม หลวงตาอิมให้ผมไปรับปืนโตตอนเช้าที่ตลาดโพธิ์ทอง พอถึงวันพระมีสาธุชนมาทำบุญที่วัด มีอาหารคาวหวานมากมาย ผมกับพี่จำลองก็นำแกงมาใส่หม้อรวมกันแล้วนำไปอุ่นเรียกว่า “แกงสมรวม” เก็บไว้กินตอนเย็นได้อีก ผมอยู่วัดได้ไม่นานพี่จำลองกลัวผีเลยกลับมาอยู่บ้าน แต่ผมก็ไปช่วยยกสำรับกับข้าวที่มีสาธุชนไปทำบุญที่วัดเกาะในวันพระเป็นประจำ

นอกจากงานที่ผมทำในวัยเด็กที่กล่าวมาแล้วนั้น ผมยังทำงานได้อีกหลากหลาย จะขอเล่าต่อไป

ตกปลา ผมตกปลาได้หลากหลาย เช่น ตกปลาช่อน โดยใช้ปลาสร้อยเป็นเหยื่อ ปลาสร้อยจะว่ายน้ำไปเรื่อยๆ ปลาช่อนมาพบก็จะสูบกิน ผมก็วัดคันเบ็ด ปลาช่อนก็ติดเบ็ด ตกปลากระทิงที่แพข้างบ้าน ใช้เบ็ดหย่อนลงไปในห้องว่างของแพไม้ไผ่หรือแพลูกบวบ ส่วนตกกุ้งผมใช้เรือไปจอดข้างแพผักบุ้งหรือแพข้างบ้านใช้เบ็ดที่เกี่ยวไส้เดือนเพียงปลายเบ็ด หย่อนเบ็ดที่มีทุ่นตะกั่วลงไปถึงดินตามสายน้ำไหล เมื่อรู้สึกวังกุ้งกินเบ็ดกระตุกดึงหน่วงๆก็ดึงสายเบ็ดขึ้นมาก็จะได้กุ้งก้ามกรามติดเบ็ดขึ้นมา เบ็ดราว ใช้เบ็ดที่มัดเชือกราวเป็นระยะชิงจากเสาเรือนต้นหนึ่งไปยังเสาเรือนอีกต้นหนึ่งที่นำทวนไต้ถุนบ้าน หรือชิงเชือกราวจากไม้ที่ปักหลักไว้หน้าบ้าน ใช้ไส้เดือนหรือปลาสร้อยเป็นเหยื่อ ทิ้งไว้ตลอดคืน รุ่งเช้าก็ยกเชือกราวดูก็จะได้ปลาติดเบ็ด

พายช้อน นำเรือไปจอดใกล้แพผักบุ้ง แล้วใช้ช้อนพายไปตามน้ำคล้าย พายเรือจึงเรียก “พายช้อน” (ช้อน เป็นตาข่ายคล้ายสวิงแต่กันลึกกว่า)

ลอยช้อน โดยใช้ช้อนลอยเรือล่องไปตามน้ำ คนช้อนจะนั่งที่หัวเรือ ลอยช้อนไปตามน้ำ ท้ายเรือจะมีคนถือท้ายให้ เมื่อปลาว่ายทวนน้ำมาชนตาข่ายของ ช้อน คนช้อนก็รีบจับช้อนขึ้นเร็วๆ ก็จะได้ปลาตะเพียนเป็นส่วนใหญ่ ช่วงที่มีปลามากจะมีคนลอยช้อนหน้าบ้านมากมาย

ดักลอบ ผมช่วยพ่อดักลอบ ซึ่งมีทั้งลอบนอน และลอบยืนที่หน้าบ้านตอนน้ำหลาก

ลุ่มปลา ผมออกไปลุ่มปลาตอนหัวค่ำริมตลิ่งหน้าบ้าน ส่วนพ่อมักออกไปลุ่มปลาในหนองน้ำหลังบ้าน บางครั้งพ่อก็นัดเพื่อนบ้านออกไปหลายคน เดินลุ่มปลาเรียงแถวกันแบบหน้ากระดาน

ชักชนาง ชนางเป็นเครื่องดักปลาที่พ่อใช้ตกไม้ไผ่สานเอง สานขัดตะเป็นตาถี่ๆ ให้เป็นกรวยก้นแหลมปากกว้าง ด้านหลังมีไม้ไผ่รวกที่มีลำต้นเล็กยาวเรียวยาวสองลำมัดติดกับก้นกรวยโผล่หางยาวขึ้นมา เอาไว้สำหรับดึงชนางขึ้นลงจากน้ำ ใช้จับปลาในฤดูน้ำลดที่ตลิ่งมีความลาดเอียงพอสมควร และตลิ่งต้องลื่นเพื่อหย่อนชนางลงน้ำและชักชนางขึ้นได้สะดวก ก่อนหย่อนชนางลงน้ำต้องตัดกิ่งไม้สุ่มลงไปในชนางเพื่อให้ปลาเข้ามาอยู่อาศัย เมื่อชักชนางขึ้นก็จะได้ปลาหลากหลายชนิด

พ่อยังมีวิธีหาปลาได้หลากหลายวิธี ซึ่งผมทำไม่ได้ เช่น ใช้จันดักปลากรายริมแม่น้ำหน้าบ้าน ยกยอริมแม่น้ำ ลงข่ายในทุ่งนาข้าวช่วงฤดูน้ำหลากเพื่อดักปลา ลุ่มปลาและตีต๋องในหนองน้ำหลังบ้าน และยังออกไปหากบตอนกลางคืน ตอนเช้ามีดผมตื่นนอนได้ยินเสียงกบร้องบนบ้านจึงทราบว่ามีพ่อออกไปหากบตอนกลางคืน จำไม่ได้ว่าพ่อใช้วิธีใดในการจับกบ

ปลาที่ได้มาก็ทำได้หลากหลาย เช่น **ปลาสร้อย** ได้มาจากชะนางหรือยกยอหรือพายซ็อนก็นำมาตัดหัวเพื่อทำปลาร้า ปีหนึ่งทำปลาร้าไว้กินหลายไห ปลาร้าใช้หรนเป็นน้ำจิ้มผัก แม่ทำให้กินทุกวัน ถ้าหากแม่แกงส้มจะใส่ปลาร้าแทนน้ำปลา ปลาสร้อยยังทำปลาเห็ดได้ด้วย ถ้าวันไหนได้ปลาสร้อยมากก็ช่วยกันทำหลายคน นำสนุกสนาน ส่วนหัวปลาใส่ปลาก็นำไปต้ม เมื่อทิ้งไว้ให้เย็นลงน้ำมันปลาจะลอยขึ้นมา แล้วใช้ทัพพีช้อนเอาน้ำมันปลาไปใส่กระทะเคี่ยวอีกครั้งหนึ่ง จะได้น้ำมันปลาเก็บไว้ใช้ทอดกล้วยแขกได้อย่างดี แม่ทอดกล้วยแขกให้ลูก ๆ ได้กินบ่อยๆ

ทำน้ำปลา นำปลาใส่ไหพร้อมทั้งเกลือ ทิ้งไว้เป็นเดือน แล้วนำไปใส่กระทะคัมนำไปใส่ถุงผ้ากรองก็จะได้น้ำปลาที่ไม่มีสารพิษเจือปน

ปลาตะเพียนใช้ทำอาหารเก็บไว้กินได้หลากหลาย เช่นทำปลาแจ่ว ปลาเค็ม ปลาอย่าง
งมหอย ในแม่น้ำหน้าบ้านและหนองน้ำหลังบ้าน เป็นหอยกาบ งมมาแล้วนำมาใส่
กระทะต้ม เปลือกหอยจะอ้าออก เลือกลงเอาเนื้อหอยมาหั่นแล้วให้แม่นำไปแกงได้

ตอนขนเป็ดไก่ที่ตายแล้ว ผมไม่เคยเชือดไก่ ถ้าไก่หรือเป็ดที่เลี้ยงไว้ตาย ผมจะ
นำไปปลวกในน้ำร้อนแล้วตอนขน แล้วใช้มีดสับและหั่นนำไปให้แม่แกงหรือต้มข่า ในช่วง
นั้นไม่นิยมทำไก่ย่าง

เก็บผักบุ้ง สาหร่าย เดินออกไปเก็บผักบุ้งในทุ่งนาหลังบ้าน เดินออกไปบางครั้ง
ไกลราว ๔-๕ กิโลเมตร เพื่อนำมาเลี้ยงหมู ส่วนสาหร่ายก็นำมาเลี้ยงหมูโดยต้องลงไปงม
ในหนองน้ำหลังบ้าน ไกลราว ๔-๕ กิโลเมตรเช่นกัน

เดินหาสตางค์และของมีค่าริมตลิ่ง หน้าแล้งน้ำลด ถ้าเดินไปตามริมน้ำจะพบ
สตางค์หรือของมีค่า เนื่องจากมีคนทำตกน้ำขณะนั่งเรือจ้างข้ามฟาก หรือจากเรือที่เล่น
ผ่านไปมา

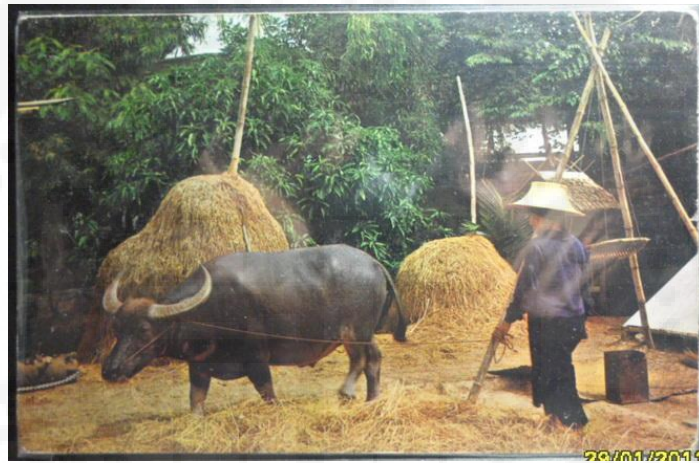
ที่วัดเกาะมีงานตอนกลางคืน เช่น ลิเก หนังกลางแปลง หนังตะลุง ตอนเช้าผมจะไป
หาสตางค์ที่คนทำหล่นไว้ รวมทั้งของมีค่าอื่น ๆ ด้วย มีเพื่อนบ้านไปเดินหาเช่นกัน มักจะ
ได้สตางค์หรือธนบัตรที่คนทำหล่นไว้

เก็บผลไม้ตามฤดูกาล เช่นในฤดูมะม่วงสุกหล่นจากต้น แม่กับผมจะออกไปเก็บ
มะม่วงสุกที่หล่นเองแต่เข้ามีด นำตะเกียงรั้วคอยส่องทางด้วย ตอนบ่ายๆหรือตอนเย็นก็
ออกไปเก็บอีกครั้งหนึ่ง แล้วนำมาปอกเปลือก หั่นเป็นชิ้น ๆ นำไปใส่กระทะกวนเพื่อทำ
มะม่วงกวนเก็บไว้กินได้นานนาน ลูกหว้าสุก มะตูมสุก และไข่ม่มสุกที่หล่นจากต้นอยู่ใกล้
บ้านก็มีให้เก็บกินได้หลายต้น นอกจากนี้ยังมีมะขามเทศทั้งมันและฝาดมากมายหลายต้น
ที่ผมไปสอยกินและนำมาให้แม่แกงให้กินอีกด้วย

สับขี้หญ้า จะทำหลังจากไถหว่านเสร็จแล้ว บางช่วงมีหญ้ามาก บางช่วงก็มีรอยไถ ลึก ต้องใช้จอบสับ ทำกันจนแดดจัดมากมากจึงจะเลิก นับว่าเป็นทำนอง “หลังสู้ฟ้า หน้าสู้ดิน” โดยแท้ การเกี่ยวข้าวก็เช่นกันมีลักษณะ “หลังสู้ฟ้า หน้าสู้ดิน” ชัดเจน

ขนฟ่อนข้าวจากนาโดยใช้ควายลากเลื่อน หรือเทียมเกวียน มายังบ้าน

นวดข้าว เริ่มด้วยเอาฟ่อนข้าวที่กองไว้เป็นวงกลมบนลานนวดข้าวหน้าบ้าน จากนั้นก็จูงควายเดินเหยียบบนฟ่อนข้าวที่กองไว้ แล้วทำการสงฟาง โดยใช้ตะขอด้ามไม้ ฝอยาว ๆ เขี่ยหรือสงเอาฟางออกจากกองข้าวเมื่อควายนวดข้าวแล้ว

ควายนวดข้าว

ชักกระดาน เอาเชือกผูกกระดานแผ่นๆลากกองข้าวให้ฟูขึ้นเป็นระเบียบ หรือเป็นกองเพื่อฝัดข้าวเอาแกลบออกให้เหลือแต่เมล็ดข้าว

ฟาดข้าวในพ้อม บางครั้งเกี่ยวข้าวมายังไม่แห้งต้องรีบฟาดข้าวกับโองในพ้อม เพื่อให้เมล็ดข้าวออกจากรวงข้าวแล้วนำไปตากแดด

ฝัดข้าว โดยใช้สีฝัดฝัดข้าวเอาข้าวลีบออกให้เหลือแต่เมล็ดข้าวที่ดี

ตีฝัด

ตีข้าว นำข้าวเปลือกใส่ในเครื่องตีข้าว เพื่อเอาเปลือกข้าวออก แล้วนำไปตำในครก กระเดื่อง จากนั้นนำไปใส่กระด้งฝัดเอารำข้าวและปลายข้าวออก เหลือแต่ข้าวสารหรือข้าวกล้อง

เครื่องตีข้าว

ครกกระเดื่อง

การตีข้าวที่บ้านผมมีการพัฒนาเรื่อยมา คือจากตีข้าวตำข้าวกินเองในบ้าน ต่อมา เปลี่ยนเป็นนำข้าวเปลือกใส่กระสอบไปสีที่โรงสี เจ้าหน้าที่ให้รรับข้าวสารของตนเอง โดยนำกระสอบไปรองข้าวสารของเรา ต่อมาเปลี่ยนเป็นนำข้าวเปลือกไปแลกข้าวสารที่โรงสี ต่อมาขายข้าวเปลือกไปซื้อข้าวสาร ล่าสุดพ่อแม่ทำนาไม่ไหว ลูก ๆ ก็แยกย้ายไปมีครอบครัว ต้องซื้อข้าวสารกินจนถึงปัจจุบันนี้

ตำข้าวเม่า การตำข้าวเม่าทำได้ ๒ วิธีด้วยกันคือ วิธีแรกตอนข้าวในน้ายังอ่อนคือยังไม่สุกดี จะเกี่ยวมานวดเอาเมล็ดข้าวไปคั่วแล้วนำมาตำเป็นข้าวเม่า วิธีที่สองนำข้าวเปลือกไปแช่น้ำแล้ว นำไปคั่วแล้วนำมาตำเป็นข้าวเม่า

เก็บข้าวตก เมื่อทุกบ้านเก็บเกี่ยวข้าวเสร็จแล้ว ผมมีเวลาว่างก็ออกไปเก็บข้าวตกตามทุ่งนา ซึ่งเป็นรวงข้าวที่ล่วงหล่นเวลาขนเข้าบ้านหรือเก็บเกี่ยวไม่หมด เมื่อเก็บมาได้มากพอก็นวดเอาไปขาย เป็นรายได้ส่วนตัว

ทำไร่อั่วเขียว ไร่งาในหน้าแล้งหลังเก็บเกี่ยวข้าวแล้ว มีฝนตกไถนาได้ง่ายก็จะหว่านอั่วเขียว หว่านงา เมื่อเก็บเกี่ยวได้ก็จะช่วยกันเก็บเกี่ยวอั่วเขียวและงามาขนนำไปขายได้ราคาดี

ปลูกอ้อยที่ลานนวดข้าวหน้าบ้านหลังจากนวดข้าวเสร็จแล้ว

เลี้ยงควาย ในฤดูแล้งราวเดือนมีนาคมถึงเดือนพฤษภาคม ตอนเช้าผมต้อนควาย ขึ้นควายออกไปเลี้ยงกลางทุ่งนา ไกลจากบ้านราว ๔-๕ กิโลเมตร ห่อข้าวไปกินตอนกลางวัน โดยพักที่ศาลาซึ่งเป็นที่พักคนเดินทาง แล้วปล่อยให้ควายเล็มกินหญ้าตัวเอง ร้อนนักก็ลงอาบน้ำ เล่นน้ำในหนองน้ำ เพื่อน ๆ ทั้งวัยเดียวกันและพี่ป้าหน้าอาาก็มี ตอนเย็นก็ต้อนควายกลับบ้าน

ผมเคยขี่ควายแบบนี้มาแล้ว

เกี่ยวหญ้าให้ควาย ในฤดูน้ำหลากผมต้องออกไปเกี่ยวหญ้ามาให้ควายกิน โดยพายเรือออกไปกับพ่อบ้างไปกับพี่ชายบ้าง หาหญ้าที่ขึ้นตามคันนาหรือในนาที่เขาไม่ได้ปลูกข้าว หรือนาข้าวที่กำลังงามมากมาย เกี่ยวเอาแต่ใบข้าวมาให้ควายกิน ถ้าหากไม่มีหญ้าให้เกี่ยวก็จุดฟางข้าวจากกองฟางหลังบ้านมาให้ควายกิน

ในฤดูเกี่ยวข้าว ผมไปกับพ่อและพี่ชายโดยแจวเรือหรือพายเรือเข้าไปในคลองต้องเงินเรือที่ประตูน้ำอย่างทุลักทุเล เพราะน้ำไหลเชี่ยว เพื่อนบ้านเชิญไปช่วยเกี่ยวข้าวที่

เรียกว่า ลงแขกเกี่ยวข้าว ผมเป็นตัวแทนพ่อแม่ไปช่วยครั้งหนึ่ง กลางวันเขาเลี้ยงข้าวเหนียวหน้าตาฉีก

ถ้าไปในฤดูน้ำหลาก ก็เก็บสายบัว สันตะวา แพงพวย ยอดผักบุ้งมาจิ้มน้ำพริก จิ้มปลาร้าที่เตรียมไปจากบ้าน จากลั้บก็เก็บดอกโสนมาต้มจิ้มน้ำพริกได้อีก

แม่ขายข้าวเกรียบว่าวที่หน้าวัดเกาะ เมื่อแม่ว่างจากไถนา เกี่ยวข้าว แม่จะทำข้าวเกรียบว่าวขายที่หน้าวัดเกาะด้วย

วิธีทำข้าวเกรียบว่าวที่แม่เคยทำ

ปลูกปอกระเจาหน้าบ้าน พ่อจะหว่านปอกระเจาที่หน้าบ้าน พอต้นโตได้ที่ก็จะตัดต้นปอกระเจานำเอาเปลือกออกไปตากแดด เมื่อแห้งแล้วก็ขายได้ส่วนหนึ่ง อีกส่วนหนึ่งพ่อจะนำไปควั่นเชือกสำหรับผูกควายและใช้ผูกเรือได้ด้วย

ทอเสื่อกก โดยตัดต้นกกที่ขึ้นเองตามทุ่งนา นำมาผ่าครึ่งแล้วตากแดดให้แห้ง ยืมเครื่องทอเสื่อกกมาจากเพื่อนบ้านมาทอ ได้เสื่อกกไว้ใช้

ทอเสื่อกกที่ผมเคยทำคล้าย ๆ ทอเสื่อตะไคร้หอมแบบนี้

ทำไม้ไอศกรีมขาย ที่ร้านทำไอศกรีมในตลาดจะรับซื้อไม้ไอศกรีม ผมกับพี่น้องจะ
ช่วยกันทำไม้ไอศกรีมไปขาย มีรายได้บ้างเล็กน้อยๆ

เก็บไข่ไก่ในแข่ง ที่เขารอจะนำไข่เรือไปขาย ที่ท่าเรือใกล้บ้านมีคนนำไข่มาใส่แข่ง
ขนาดใหญ่เพื่อรอนำไข่เรือไปขายในกรุงเทพฯ ไข่จะไข่ออกมาผมไปเห็นเข้าจึงใช้มือล้วง
เก็บมาต้มกินได้

ญาติปวดท้องมาก พ่อชวนผมไปเยี่ยม หมอพื้นบ้านสั่งให้กินยาต้มจากสมุนไพรร ให้
พ่อกับผมออกไปช่วยหาสมุนไพรรในสวนตอนกลางคืน

ตัดผมในทุ่งนา เนื่องจากเพื่อนบ้านที่ไปไถนาติดกันเขาตัดผมเป็น เลยให้เขาช่วย
ตัดผมให้ช่วงพักจากการไถนา คิดค่าตัดผมก็สตางค์จำไม่ได้ แต่เขาคิดถูกกว่าไปตัดผมที่
ร้านตัดผมในตลาด

ซื้อผลผลิตตามบ้าน โดยไปเก็บเกี่ยวเอง แล้วนำไปขายที่ตลาดศาลเจ้าโรงทอง โดย
พายเรือล่องไปตามแม่น้ำน้อย ไปสองคนกับแม่ ผลผลิตที่นำไปขาย เช่น มะนาว ละคร
ใบตองแห้ง ฯลฯ ได้กำไรเที่ยวละประมาณ ๑๐ บาท

พิจอน (พี่ชายคนโต) เรียนสำเร็จจากโรงเรียนช่างทอผ้า จังหวัดอ่างทอง แล้วไป
ทำงานโรงงานทอผ้าในกรุงเทพฯระยะหนึ่ง ต่อมาได้เป็นครูอาสาสมัครสอนทอผ้าตาม
บ้าน เวลาวางจากสอนทอผ้าพี่ชายก็ทอผ้าที่บ้านด้วย ผมมีหน้าที่ช่วยเก็บกระสวยให้พี่ชาย
เนื่องจากเวลาทอผ้ากระสวยจะหลุดออกบ่อย ๆ

พ่อชวนไปแจกการ์ดบวชพิจอนที่อ่างทอง เดินจากบ้านไปตลาดตัวจังหวัดอ่างทอง
แล้วเดินไปตามริมแม่น้ำเจ้าพระยา ในท้องที่ตำบลเทวราช อำเภอเมืองอ่างทอง

พ่อพาเดินลัดทุ่งนาชวนผมไปเที่ยวงานวัดที่วัดเทวราช อำเภอเมืองอ่างทอง ริม
แม่น้ำเจ้าพระยาไกลจากบ้านราว ๗ ก.ม.ตอนนั่งดูหนังกลางแปลงผมก็หลับ งานเลิกก็เดิน
กลับบ้าน

พ่อหาปลาเก่งมากและหลากหลายวิธี ที่ผมยังทำไม่ได้ เช่น ลงข่ายในทุ่งนาข้าวช่วง
ฤดูน้ำหลาก พี่จอนกับผมพายเรือนำอาหารมือเย็นไปให้พ่อกิน เพราะพ่อต้องเฝ้าข่ายอยู่ทั้ง
คืน ถ้าเป็นฤดูแล้งพ่อจะออกไปตีโต้งและ ลุ่มปลา ตามหนองน้ำหลังบ้าน

แม่ทำงานไม้ได้หลากหลาย เช่น ขนมครก ปากgrim รอดช่อง ขนมกล้วย ขนมตาล บัว
ลอย ข้าวต้มมัด ข้าวเหนียวแดง (ช่วงตรุษสงกรานต์) ข้าวเหนียวหน้าสังขยาและหน้าตาดึก
เต้าส่วน ถั่วเขียวต้มน้ำตาล กระจยาสารท (ช่วงวันสารท) กล้วยบวชชี ข้าวเหนียวว่าว และ
กล้วยแขก เป็นต้น แม่ให้ผมช่วยโม่แป้งเพื่อนำไปทำขนม ผมจึงสามารถโม่แป้งได้อีกด้วย

โม่แป้งแบบนี้ที่ผมสามารถโม่แป้งได้

โม่แป้ง

ในช่วงวันสารท ทุกบ้านทำกระจยาสารทไปทำบุญที่วัด และทำเพื่อแจกจ่ายเพื่อน
บ้านและญาติพี่น้อง ผมและพี่ ๆ จะพายเรือไปแจกกระจยาสารทตามบ้านญาติเพราะเป็น
ช่วงน้ำหลาก

ส่วนการทำขนมตาลนั้น ทำในฤดูที่ลูกตาลสุกหล่นลงใต้ต้น ผมชอบออกไปเก็บลูก
ตาลสุกที่ดงตาลหลังบ้าน นำมาให้แม่ทำขนมตาล หรือไม่ก็เอาเม็ดตาลมากองสุมไว้เพื่อให้
งอก แล้วนำมาผ่าเอาจาวตาลมากิน หรือให้แม่เชื่อมจาวตาล ในช่วงที่เพื่อนบ้านเก็บน้ำตาล

จากต้นตาลใส่กระบอกแขวนไว้ที่โคนต้นตาล เจ้าของให้ยกกระบอกดื่มกินได้โดยไม่ต้อง
ออกปากขอ เพราะเขาถือว่าถ้าออกปากขอจะทำให้น้ำตาลไม่ไหลผลผลิตน้อย

นอกจากนี้ยังช่วยกันเผาข้าวหลาม นานๆครั้ง ช่วยกันตำข้าวเม่าในช่วงที่ข้าวในนา
ยังอ่อนเหมาะกับการเก็บเกี่ยวมาตำข้าวเม่า

อาหารคาวที่แม่ทำให้กินเป็นประจำ เช่น น้ำพริกเผา น้ำพริกผัด ปลาไร้หนาม ปลา
ไร้สับ ปลาเจ้าหนาม ปลาเห็ด (ทอดมัน) กะปิกั่ว แกงส้ม แกงขม (คล้ายๆกับแกงป่าใน
ปัจจุบัน ใช้ปลาเล็กปลาน้อยที่ได้จากชักชนาง)

ทำส้มตำกินกันตอนค่ำวันลอยกระทง ส้มตำซึ่งเป็นอาหารไทยที่นิยมซื้อกินกันใน
ปัจจุบันผมเคยทำกินมาแล้ว แต่ทำกินกันในครอบครัวตรงกับวันลอยกระทงกลางเดือน
๑๒ เป็นเพราะเหตุใดที่ทำกินกันในวันลอยกระทงก็จำไม่ได้แล้ว

ลุงม้วนจัดงานบวชนาคให้ลูกชาย (พี่เจียน) ให้พ่อต้มเหล้าเถื่อนเลี้ยงคนที่มางาน
เลี้ยง เพราะลุงเป็นกำนันถ้าถูกตำรวจจับจะต้องถูกปลดจากกำนัน ถ้าพ่อถูกจับคงแค่ถูกขัง
คุก แต่พ่อก็เคยถูกตำรวจจับขังคุกครั้งหนึ่งเพราะพกดมดินผ่านหน้าโรงพัก ลุงช่วยไป
ประกันออกมาได้

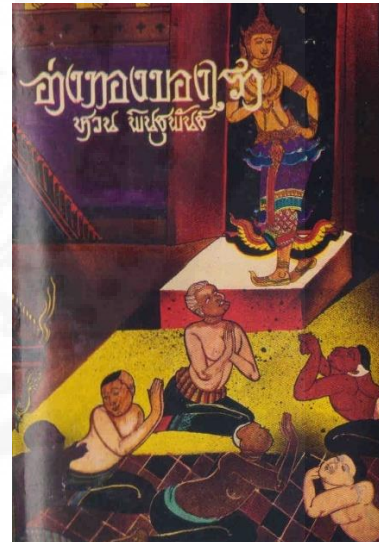
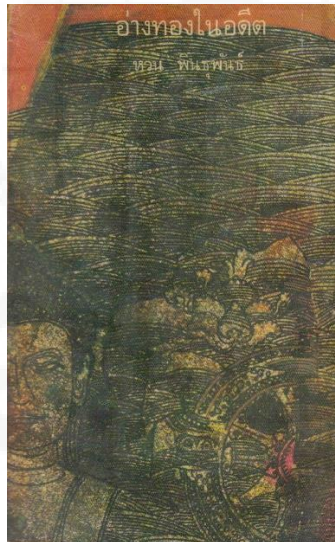
พ่อไปบ้านปู่เพื่อช่วยแล่นเรือควายตาย และชวนผมไปเป็นเพื่อนด้วย ผมจึงได้เห็น
วิธีการแล่นเรือควายด้วย

เดินไปไหว้พระพุทธรูปไสยาสน์วัดขุนอินทประมูลในวันแรม ๘ ค่ำ เดือน ๕ ทุกคนที่
ไปจะต้องเดินไปกลับ เพราะยังไม่มีรถยนต์ ไม่มีรถจักรยานยนต์ ไม่มีรถจักรยาน ระหว่าง
ทางมีโรงทานให้ทานข้าวต้มเครื่องและดื่มน้ำใส่ยาอุทัย

พระพุทธไสยาสน์วัดขุนอินทประมูล

งานวัดไชโย อำเภอไชโย มีคนเล่นเพลงเรือล่องมาหน้าบ้าน มีแข่งเรือหน้าบ้าน ส่วนมากคนไปงานวัดทางเรือพายบ้าง เรือแจวบ้าง ส่วนเรือยนต์ก็มีบ้างไม่มากนัก ผมไม่เคยไปงานวัดไชโยเลย จนกระทั่งทำงานเป็นครูแล้วจึงมีโอกาสได้ไปไหว้พระโตวัดไชโย และได้ศึกษาค้นคว้าเรื่องวัดไชโยเพื่อลงพิมพ์ในหนังสือเรื่อง “อังกทองของเรา”

พระโตวัดไชโย หนังสือ “อังกทองของเรา” พิมพ์ครั้งแรกใช้ชื่อที่ปกว่า “อังกทองในอดีต”

งานมุกตาคิตพระครูวิจารณ์โสภณ วัดเกาะ ผมมีโอกาสนั่งเรือยนต์ไปกับคณะไปวัดอังกทอง จังหวัดอังกทองเพื่อรับพัสดุของท่าน เนื่องจากเป็นช่วงฤดูน้ำหลาก มีเรือยนต์หลายลำแล่นไปตามคลองบางพลับ รู้สึกตื่นเต้นและสนุกที่มีโอกาสนั่งเรือยนต์เป็นครั้งแรกในชีวิต

เรือยนต์ ๒ ชั้น

การละเล่นพื้นบ้าน ผมปลีกเวลาทำงานบ้านไปเล่นกับเพื่อนบ้าน มีการละเล่นพื้นบ้านที่ผมเคยเล่นมาแล้ว เช่น หมากเก็บ ตีจับ โยนซองบุหรี โยนกระเบื้อง วิ่งเปี้ยวที่โรงเรียน ปีนก้านกล้วย ลูกข่าง หยอดหลุม กระโดดเชือก ขี่ม้าก้านกล้วย สานตะกร้อ สานปลาตะเพียน เป่ากบ หมากเก็บ ตาเข่ง อัดก ทำง่ามไม้หนังสติก ปั่นกระสุน เป่าปี่ซังข้าว สะสมกลองไม้ขีด เล่นเตย ไม้จำ เป่ากบ โยนเส้น หยอดหลุม จำจี๋ แมงมุม ทอยเส้น ลูกคิด และว่ายน้ําเกาะเรือโยงในแม่น้ำน้อยหน้าบ้าน เป็นต้น

ลูกข่าง

กระโดดเชือก

คู่มือรศพและการละเล่น ซึ่งมีหลากหลาย เช่น คู่มือกลางแปลงซึ่งส่วนใหญ่เป็นหนังสือฝรั่งซึ่งไม่รู้เรื่อง หนังสือไทยแต่พูดฝรั่งคือเรื่องพระเจ้าช้างเผือกก็เคยดูตอนเป็นเด็ก นอกจากนั้นได้เคยดูหนังสือตะลุง คู่มือเด็ก คู่มือคนสดที่วัดเกาะ คู่มือที่ตลาดโพธิ์ทอง (ทั้งๆที่ดูไม่รู้เรื่อง) และคู่มือละครชาตรีแก่น เป็นต้น

ที่บ้านผมมีเรือหลายชนิดไว้ใช้ในฤดูน้ำหลาก ผมมีโอกาสได้ใช้ด้วย เช่น

เรืออีโปง หรือเรืออีโพง หรือเรือหลุมโปง เป็นเรือขุดชนิดหนึ่ง ยาวประมาณเกือบ ๒ วา ทำจากโคนต้นตาลผ่าซีก ขุดเอาเนื้อข้างในออกปิดท้ายด้วยแผ่นไม้ ท้ายเรือเล็กกว่าหัวเรือซึ่งเป็นส่วนโคนของต้นตาล คนพายจะนั่งที่หัวเรือซึ่งมีแผ่นไม้วางเป็นกระถางนั่ง เรือชนิดนี้ใช้ตกปลาหรือข้ามฟากลำน้ำแคบๆ ได้ ซึ่งอาจถ่อข้ามได้สะดวก บางแห่งเรียก เรือโปงตาล

เรือมาด เป็นเรือขุดเบิกให้กว้าง หัวเรือท้ายเรือ ยาวประมาณ ๔ วา มีหลายขนาด พ่อใหญ่ พ่อ แม่ใช้รับส่งผมไปโรงเรียน และใช้บรรทุกฟ่อนข้าว ข้าวเปลือก ไม้ฟืน และอื่นๆ ได้ด้วย

เรือชะล่า เหมือนเรือมาด แต่ยาวกว่า ท้องแบน ไม่เบิกปากอย่างเรือมาด ความกว้างของลำเรือจึงเท่ากัน เกือบตลอดทั้งลำ หัวเรือขึ้นเล็กน้อย ปลายตัดมีขนาด ยาวมากและไม่ขุดให้กว้าง ใช้บรรทุกฟ่อนข้าวและอื่นๆ ได้

เรือลำปั่นพาย เป็นเรือต่อเสริมกราบชนิดหนึ่ง เดิมทำด้วยไม้กระดาน ๓ แผ่น ท้ายสูงกว่าหัวเรือ

เรือหมู เรือขุดชนิดเล็กๆประเภทไม้ตะเคียน ไม้มะค่า และไม้สักเสริมกราบ ลักษณะคล้ายเรือพายม้า แต่หัวเรือเล็กกว่าเรือพายม้ามาก หัวอนสั้น ท้ายแหลม เล็กแต่ไม่อง กลางป่อง ใช้นั่งได้คนเดียว ไปธุระใกล้ๆบ้าน

เรือพายม้า หัวเรือและท้ายเรือเรียงนอนขึ้น พองาม มีไม้หูกระต่ายติดขวางอยู่ทั้งหัว และท้ายเรือ ตรงกลางลำป่องออก ใช้ในการรับส่งผมไปโรงเรียนในฤดูน้ำหลากและ บรรทุกของได้

ปัจจุบันนี้ไม่มีเรือเหล่านี้ให้ใช้ได้ใช้อีกแล้ว จำไม่ได้ว่าพ่อหรือแม่หรือพี่หรือน้องให้ ใครไปหรืออย่างไร พอเกิดน้ำท่วมขึ้นเมื่อปี พ.ศ.๒๕๕๔ ทำให้นึกถึงเรือที่เคยใช้ในสมัยที่ เป็นเด็กทันที

ทั้งหมดที่ผมเล่ามานี้เป็น “ชีวิตในวัยเด็กของผม” เท่าที่ผมจำได้ จึงนำมาเล่าสู่กัน ฟัง คงจะได้ข้อคิดบ้างว่า “เศรษฐกิจพอเพียง” มีมานานแล้ว ผมใช้ชีวิตในสมัยเป็นเด็กที่ เรียบง่ายแบบเศรษฐกิจพอเพียง โดยแท้ ในช่วงที่ผมไปเรียนต่อที่จังหวัดพระนครศรีอยุธยา และกรุงเทพมหานครทั้งสิ้น ๘ ปี เมื่อปิดเทอมผมจะกลับบ้านและช่วยทำงานเหมือนเดิม หลายครั้งที่เดินทางไปถึงบ้านตอนเช้ามืดพักผ่อนได้ไม่กี่ชั่วโมงก็ออกไปช่วยไถนา เกี่ยว ข้าว หรือบางครั้งตอนเช้าไปช่วยไถนาพอตอนสายรีบกลับบ้านเพื่อเตรียมตัวเดิน ทางเข้ากรุงเทพฯในตอนบ่าย เพราะโรงเรียนจะเปิดในวันรุ่งขึ้น

ปัจจุบันนี้ผมกลับไปบ้านเกิดไม่มีบรรยากาศแบบเดิมอีกแล้ว บ้านชั้นเดียว เปลี่ยนเป็นบ้านสองชั้น ไม่มีลานนวดข้าว ไม่มีกองฟางหลังบ้าน ปลาหน้าบ้านไม่มีมาก พอให้หาได้ ไม่มีชะนาง ไม่มีส้มปลา ไม่มีลอบดักปลา ไม่มีเบ็ดตกปลา ไม่มีจันดักปลา ไม่ มีการลอยช้อนในแม่น้ำหน้าบ้าน ไม่มีคอกควาย ไม่มียุ้งข้าว และฟ้อมใส่ข้าว ไม่มีเล้าเป็ด ไม่มีเรือ ไม่มีสีฝัด ไม่มีครกกระเดื่อง ฯลฯ

ขอขอบพระคุณทุกท่านที่อ่านมาถึงบรรทัดนี้ หวังว่าคงจะได้ทราบถึงชีวิตวัยเด็ก ของผมที่เรียบง่าย คิดดิน ทั้งเหน็ดเหนื่อยและลำบาก และคงจะได้ข้อคิดบ้างพอสมควร

oooooooooooooooooooooooooooo